

Дивна Вуксановић

КЊИГА У КЊИЗИ

Чедомир Мирковић: *Мрак у мраку*, Просвета, Београд, 1999.

У едицији „Савремена проза” београдске издавачке куће *Просвета* недавно је у нас изашла нова збирка кратких прича есејистичара, књижевног критичара и приповедача Чедомира Мирковића, под криптичним називом: *Мрак у мраку*. Само наоко, ова релативно обимна књига савремене прозе представља збирку кратких прича артикулисаних у прецизно дефинисане, литераризоване исечке из свакодневног живота, који се, попут хронолошки успостављеног наративног ланца, неосетно нижу један за другим. Ове приче-исечци су, притом, груписане у четири уједначене тематско-мотивске целине, а то су: „Страх од тишине”, „Перце”, „У пукотини” и „Земља-ваздух”. Распон приповедања веома је широк и богато диференциран: од лирских (понекад сентименталистичких, а донекле би се могло рећи и „мелодраматских”) пасажа, преко моралистичких опаски претворених у зачудне приче, па затим документаристичких одељака с веристички — готово фотографски ухваћеним детаљима, све до рефлексивно-аналитичких целина, хумористички интонираних текстова, као и фрагментаризованог ратног дневника, који заједно творе узбудљиве жанр-сцене домаћег живота и његове пратеће књижевне сцене. Партикуларитет сваке приче понаособ, може послужити као основа за закључак о целини, тј. о животној и књижевној атмосфери у којој писац активно учествује или пак саучеснички посматра, те интерпретира аутентичну „драматургију” оне сцене на којој се трепутно затекао.

Иако у књизи преовлађује исповедни тон, Мирковићева привидно једноставна текстуална творевина у себи крије још једну, такорећи имплицитну књигу, чији се садржај битно преплиће с примарним прозним тек-

стом збирке. Наиме, на метатекстуалном нивоу, који аутор чини транспарентним захваљујући поступку систематског именовања поднаслова, али и аутопоетичким исказима унутар самог примарног текста, почива читава конструкција књиге, као и њено индиректно формулисано објашњење. Неки од поднаслова („Поетички оглед”, „Рађање приче”, „Уметност и живот”, „Документарно-поетички оглед”, „Језичка протетика”, „Фотографске поруке” и сл.), на тај начин, реферишу о пишчевим интенцијама у погледу саме реализације основног, дакле прозног текста. Тиме се постиже да аутор истовремено са својом кратком прозом, а унутар корица исте књиге, вешто пласира још један рукопис — својеврсну поетику властитог стваралачког поступка, примењену на конкретном прозном материјалу исте књиге.

Само привидно, реч је о једној књизи која се фактички удвостручује у огледалу текста, претварајући се у свет приче и њених тумачења. Постајући интринсични део приповедања, али и њено метатекстуално ткиво које претендује на објашњења законитости самог стваралачког поступка, прича Чедомира Мирковића истовремено варира два своја појавна облика — причу у ужем смислу речи, и причу о причи.

У тексту то изгледа врло једноставно. Метатекстуална решења основне приче увек су некако на дохват руке, односно саставни су део самог чина приповедања: „Причи је потребно баш то што се добијало укључивањем нашег родака за сведока и учесника: да буде и уверљива и непроверљива, да садржи доказе а да измиче дефинитивној поузданости; да истовремено делује и стварно и измишљено” (стр. 14,15), проговара, у причи „Загонетни сведок” сам аутор. Или се приповедање реализује као у причи „Наслеђе”, где Мирковић, напоредо с главним током приче, развија читаву мини-теорију о књижевној мотивацији, сагледаној како из угла писца тако и са становишта хипотетичког читаоца: „Нема потпуног и свежаћењег одговора на питање зашто људи пишу књиге, нити има одговора на питање зашто људи читају књиге. Све убрзаније умножавање могућних одговора на ова два питања не приближава нас циљу: масовно запоседање простора у којем настаје и живи књига, испуњавање тог простора новим професијама и све бројнијим учесницима, прети да и саму запитаност о суштини књижевности учини сувишном и пресели је у област апстрактних, доконих цепаца” (стр. 147).

Осим наведених особености, књига Мрак у мраку третира и проблематику живота у тзв. „паралелним световима”, и то у домену „привида” („Најава” и друге приче) који се такође појављује двоструко: као привид литературе или некакве сновидне фактографије, с једне стране, или као привид (за)дат од стране саме стварности, која се нашем погледу отвара како са феноменалне стране тако и, можда помало неочекивано искрсавајући, са своје ноуменалне стране.

Релације између ових домена пишчевих истраживања покаткад су конкурентске, некад почивају на узајамној толеранцији, а повремени су у отвореном конфликту. За опис такве једне конфликтне ситуације, обогаћене децентном дозом хумора, индикативан је и пример приче „Улов”, у којој се, током самог приповедања, кратка прича и роман узајамно боре за превагу над „доживљајем” који интерпретирају.

Обрти у њиховим узајамним односима, у Мирковићевој софистицираној визури, често задобијају комичну ноту, као, рецимо, у случају апологије стварности на рачун уметности коју сусрећемо у причи „Заплет” где је указано на негативне консеквенце симулације стварности од стране литера-

туре и уметности: „Данас је, међутим”, коментарише једном карактеристичном реченицом овај симулацијски догађај аутор, „помоћ потребна да би се стварност заштитила од терора књижевности и осталих врста уметности, да би се свакидашњи живот како-тако одупро све суровијим притисцима да личи на уметност и да је буквално опонаша” (стр. 171).

Варирајући, на различите начине, свој став о књижевности, околностима њеног настајања, и „конзумирања”, а кроз специфичне ситуације које су и саме „оствариле” приче, Чедомир Мирковић је у књизи *Мрак у мраку* исцртао, најзад, свој властити портрет — учен, ненаметљив, нежан и пун увиђавности за људе и догађаје око нас.